

www.Ka^ن
بسم الله الرحمن الرحيم

«وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا»

امامت

تحقيقی بر مسأله امامت

از دیدگاه عقل و قرآن

خاندان حمد با شمشیرهایی به شهادت

رسیده‌اند که بر روی آن آیات جهاد در راه خدا

و شعار توحید نقش بسته بود.

دکتر علی شریعتی

با رحلت پیامبر اسلام که پیامبر خاتم نبیر بوده‌اند

مسلمان برای هدایت و زعامت مسلمین می‌باید

افرادی باشند که عهده‌دار این مسئولیت بوده به

کسانی که به نیابت پیامبر رهبریت عمومی دینی و

دنیایی مسلمین را از سلسله پیامبر بر عهده دارند،

امام می‌گویند.

امامت در لغت به معنای پیشوایی و رهبری است.

در اصل بحث نیاز به امام و معنی امامت اختلافی

نیست. ولی در چگونگی تعیین امام و خصوصیات

آن بین فرقه‌های مختلف اختلاف نظرهایی وجود

دارد و آنچه شیعه را از موافقت با خلافت انتخابی

باز داشت ترس از پیامدهای ناگوار آن یعنی

انحراف و فساد تدریجی در روش حکومت

اسلامی بود از این رو شیعه معتقد است امامت

امری انتصابی است و پیامبر مأمور است از طرف

خدا امام را به مردم معرفی نماید، در واقع امام را

خدا معین می فرماید به همانگونه که خدا پیامبر را

بر می گزیند ولی اهل سنت امامت را انتخاب

می پندارند و خدا و پیامبر را در این امر دخیل

نمی دانند که این دیدگاه از نظر شیعه مردود است.

در واقع شیعه امامت را همان نبوت منهای وحی

می داند و امامت را دارای ابعاد گسترده‌ای شامل

مدیریت سیاسی جامعه و عهده‌داری مسئولیت

هدایت و رهبری معنوی جامعه در جهت رشد و

ارتقای انسانی می داند و همانگونه که در سفینه

البحار این حدیث رضوی نقل شده است «ان

الامامه زمام الدين و نظام المسلمين ان الامامه اس

الاسلام النمامي و فرعه اسامي» امامت سررشه

دين و نظام مسلمانان است. امامت اساس و تنها

بالنده اسلام و شاخه بلند آن است» شیعه بدین

مسئله ایمان و اعتقاد راسخ دارد.

در سوره بقره آیه ۱۲۴ خداوند کریم می فرمایند:

«به یادآر هنگامیکه پروردگار را ابراهیم، او را

موره آزمایش قرار داد و پس از تکمیل امتحان

فرمود که ترا برای مردم امام قرار دادم» که در این

آیه خداوند امامت را والاتر از نبوت قرار داده چرا

که ابراهیم در ابتدا پیامبر بود و پس از انجام

آزمایشات سخت و گذر از آنها به درجه امامت

نیز رسیده و در این جایگاه است که لزوم باک و

معصوم و خاص بودن امام مطرح و مشخص

می شود چرا که غیر از این نمی تواند باشد.

از مهمترین اشارات و دلایل ارجحیت امامت

انتصابی در نزد شیعه و از مدارک مستحکم آورده

شده حدیث ثقلین است که از جانب رسول خدا

نقل گشته است.

«إِنَّى تَارِكٌ فِيْكُمُ التَّقَلِّيْنِ: كِتَابَ اللَّهِ وَ عَتْرَتَى»

که خود بر اهمیت مسئله امامت و حساسیت آن بر

اساس در ردیف قرآن قرار گرفتن آن می افزاید

در پیرامون اهمیت مسأله امامت شهید آیت الله

دستغیب در مباحث پیرامون تعیین و کتابی به

همین نام تعیین به امامت و ولایت را از پایه های

تعیین الهی که دومین پایه ایمان است می داند و

می فرمایند: یکی از شعب تعیین که تحصیل آن بر

هر مسلمانی واجب است یقین به امامت و

وجوب تبعیت و محبت دوازده نور طیبه و

دودمان طاهره اول آنان علی ابن ابیطالب و

آخرشان حجه ابن الحسن (ع) واجب است

بطوری تعیین شود که هرگز متزلزل نشود.»

دلایل عقلی انتصابی بودن امامت

همان طور که خداوند پیامبر انتخاب می کند

می تواند امام را نیز تعیین و معرفی نماید. انجام

این کار لطف و عنایت الهی است و لطف، واجب

علی الله است.

خواجہ نصیر در کشف المراد می فرماید:

امام لطف است پس نصب آن بر خداوند واجب

است تا بدین وسیله غرض او حاصل شود.

غرض خداوند کمال و رشد معنوی انسانها است

و وجود امام عامل اساسی این رشد و کمال است.

□ امامت در قرآن

در مسأله امامت و اهمیت آن در قرآن پیش از این

مسأله مطرح شد که خود از با اهمیت‌ترین دلایل

است.

قرآن در آیهٔ دیگری امامت را امری حقیقی و

مستمر در نسل ابراهیم معرفی کرده: «وَجَعَلَهَا

کَلْمَه بِاقِيَةٍ فِي عَقْبِهِ» (زخرف / ۲۸)

البته گفته می‌شود که چرا اصل مسأله امامت در

قرآن ذکر نشده است که در جواب می‌توان گفت

که اولاً: همه مسائل اسلامی در قرآن ذکر نشده

است و جزئیات مربوط به آن را مثلاً در مورد

نماز پیامبر کامل فرموده‌اند.

ثانیاً: اگر مستقیماً جزئیات جزئیات امامت در قرآن
بیان می شد، احتمال تعریف لفظی وجود داشت.

آیه ولايت:

ولی و سرپرست شما تنها خدا و رسول او و
کسانی هستند که ایمان آورند همان کسانی که در
حال رکوع زکات دادند.

مائده آیه ۵۵

آیه تطهیر:

همانا خداوند اراده فرموده است که هر نوع
آلودگی را از شما اهل البيت دور کند و شما را
پاک گرداند چه پاک کردندی.
احزاب آیه ۳۳

که به همین تعداد بسنده کرده و به دلایل دیگر و
ادله دیگری می پردازیم.

□ امامت از دیدگاه روایات:

همانطور که خداوند متعال در قرآن و خصوصاً

آیه سوره نساء می فرماید که از رسول خدا اطاعت

کنید که کلام و امر و نهی رسول هیچ چیز جزء

کلام و خواست خدا نیست پس در نتیجه اگر

ثابت شود که پیامبر در خصوص امامت مطلبی

فرموده باشد تخلف از آن حرام و خلاف است. و

بعید است که پیامبر در مورد مسئله چون امامت

ساکت بماند و اظهار نظر نفرماید.

بدرستیکه من دو گوهر گرانبها در میان شما نهادم

تا زمانی که به آن دو تمسک جوئید هرگز از من

گرمah نخواهید شد.

۲- حدیث سفینه

همانا جزء این نیست که اهل بیت من در میان

شما بمنزله کشتی نوح هستند کسی که بر او سوار

شد نجات یافت و هر کسی دوری نمود، هلاک

گردید.

۳- حدیث یوم الانذار

بدرستی که این (علی) برادر من و وصی من و

خلیفه من در میان شماست

۴- حدیث امامت و خلافت علی (ع)

پیامبر گرامی به علی (ع) گفتند:

من شهر علم هستم و علی دروازه آن است.

□ وظایف امام:

امام ۳ وظیفه مهم دارد:

اول: شناخت قرآن و درک عمیق حقیقت اسلام.

دوم: معرفی اسلام و قرآن بصورتی که از هیچ

عاملی نهراسد و تحت تأثیر هیچ قدرتی قرار

نگیرد.

سوم: زدودن و کنار زدن تحریفات دینی و

شناساندن عوامل تحریف

□ خصایص امام:

امام را شرایطی است که از قرار زیر می باشد.

(۱) عصمت: در آیه تطهیر خداوند می فرمایند که

ائمه را مطهر و معصوم قرار داده اند و در آیه

امامت در سوره بقره آیه ۱۲۴ می فرماید: امامت

عهد الهی است و به ستمکاران نمی رسد پس باید

کسی امام باشد که هیچ گناه و حتی ترک اولی هم

نداشته باشد.

در ضمن اگر امام معصوم نباشد همان مشکلاتی

که در عدم عصمت انبیاء مطرح است پیش می آید.

۲- علم للذئب:

علم بر دو گونه است یکی علمی که باید با درس
خواند و مکتب رفتن و استاد داشتن بدست آورد
که آنرا علم اکتسابی می گویند.

دیگری علمی است که خداوند به افراد افاضه
می فرماید که با توجه به لیاقت و میزان استعداد
دریافت و استحقاق آن به آفان عطا می گردد.

سحرگه رهروی در سرزمینی همی گفت این سعما با قدینی
که ای سوفی شراب آنگه شود صاف که در شیشه بماند اربعینی

خداؤند هر که را که بخواهد هر نعمتی عطا

می فرماید، بر این اساس به ائمه اطهار همه صفات

ارزende عطا گردیده است برای اثبات این ادعا به

دلایل زیر توجه می کنیم:

۱- از نظر عقلی:

امام کسی است که باید همه حقایق اسلامی را

بشناسد و به دیگران معرفی کند. لازمه این

شناخت علم للدّنی است.

۲- از نظر نقل:

و ما يعلم تأویله الا اللہُ و الراسِخونَ فی الْعِلْمِ

آل عمران آیه ۷

و نمی داند تأویل آنرا مگر خدا و کسانیکه در علم ثابت و راسخ اند.

۳- در وجود حلم و تقوی و ... امام باید

بارزترین فرد موجود باشد. زیرا تقدم مفضول بر فاضل قبیح است.

و زندگی ائمه اطهار نشانگر همین واقعیت است.

□ فضائل امامان:

یکی از ابعاد برجسته شخصیت امام، مقام علمی

اوست. که وسیله‌ای برای هدایت است. و نیز

موجب جذب دلهای تشنه و فکرهای پژوهشگر و

خود را کشف حقیقت برای پسر محصوب

می شود.

علی علیه السلام در معرفی اهل بیت می فرماید:

- مائیم درخت پر ثمر نبوت و مدنهاي علم و

سرچشمهاي حکمت

- اهل بیت بهار علم و مرگ جهل هستند.

- خاندان پیامبر آنهايند که ديدگاه و نظرشان از

علمشان خبر می دهد.

- خاندان پیامبر جایگاه سر خدا و پناهگاه امر

خدا و مخزن علم اويند.

- کجايند آنان که گمان بردهاند که در علم

راسخند، نه ما؟!

□ اخلاق و عرفان

تجلى آثار هدایت معنوی در زندگی ائمه (ع) که

نشانگر مهمترین بعد شخصیت آنان می‌باشد. در

اشکال مختلفی قابل بررسی است.

مبانی اخلاق و عرفان در مکتب اهل بیت، همواره

حافظ اعتدال منطقی بین زهد و مسئولیهای

زندگی بوده و توان بین دنیا و آخرت و معادله

پیچیده بعد مادی و معنوی زندگی بشری را الهام

می‌بخشید.

در مکتب ائمه علم بدون تزکیه، ظلمت آفرین

است. بر این اساس حتی علم توحید و کشف

رموز و اسرار، اگر همراه با ترکیه نباشد، خود
ممکن است تبدیل به حجاب شود.

□ معارف و فقه و حدیث:

هم اکنون مجموعه هایی چون بخار الانوار، وسائل الشیعه، مستدرک الوسائل و غیره که معارف و احکام و احادیث منقول از ائمه را در بر گرفته، در دسترس می باشد. که جلوه‌ای از آثار فضیلتی و عرفانی اهل بیت می باشد.

□ تفسیر و علوم قرآنی:

بنا به فرمودهٔ علیٰ علیه اسلام: بالاترین آیات

ستایش قرآن درباره آنان است. گنجهای خدای

رحانند، اگر لب به سخن بگشايند.

«شیعه»

شیعه کسی است که تار و پود هستی او بستگی به

عشق و محبت اهل بیت دارد، انفاسش ذکر است

و تکلمش مدح، دریایی است آرام ولی در متن،

بی قرار و طوفانی و هنگامی که طوفانی شود، تمام

قدرتها را ساکت و مسدود می کند. نمی گوید و

نمی شنود جزء خوبی و در هنگام شنیدن اهانت به

مولایش، دریایی مواج و خشمگین یا تندری عظیم و گردبادی خشن می شود.

صاحب هیچ چیز نیست و همه را از آن صاحب واقعی می داند. نمی گرید برای هیچ کس چیزی جزء برای عاشورا، نمی اندیشید به چیزی، اما لحظه‌ای از فکر جلب رضایت مولایش غافل نمی شود.

ابهتی دارد که در کوه نیست و تواضعی که وصف کردنش مشکل، هنگامی که قدم بر می دارد کوه در برابرش قد خم می کند.
حسنش برترین حسنهاست و کافر کفر است و چندی است متواضع خشوعش خاشعین را سر

افکند می کند. غربتی دارد بی نهایت و علمی دارد

بیکران و آتش عشقش همواره شعله ور و سوزان

است.

رهرو همانست که معراج پیامبر را زینت بخشدید.

همان که نه تنها امیر المؤمنین است، امیر الممکنات

است.

همانکه نامش اسم اعظم است و ذکر دائم عرشیان

و فرشتگان.

لاهویتان به ذکر هو علی الاعلی مشغول

«یا علی انت و شیعُتک هم الفائزون»

«پیامبر اکرم»

ای علی تو و شیعه تو رستگارانید.

منابع:

- ۱- آنچه شریعتی به من آموخت. ع.م.م
- ۲- درس‌هایی از اصول عقاید (محمد اسدی)
- ۳- ولاء‌تها و ولایتها استاد مرتضی مطهری
- ۴- نهج البلاغه
- ۵- معارف اسلامی انتشارات سمت
- ۶- یقین شهید آیت‌الله دستغیب
- ۷- نبوت محمد اسدی گرمارودی
- ۸- تاریخ تحلیلی اسلام سید جعفر شهیدی